

قوم پراچی

طایفه پراچی از طایفه آریائی بوده یکی از ملیتهای افغانستان است که دارای فرهنگ و زبان مخصوص بنام پراچی می‌باشد. مردمان پراچی در ولایات دری پشتو و هندی زبانان افغانستان و پاکستان زندگی دارند.

مردمان بلند قد و زیبا بوده از نسل آریای می‌باشد. این قوم قبلاً آتش پرست بودند زبان شان شباهت زیاد به هندی دارد. این قوم ابتدا در ولایت پروان جاگزین شده اند و بعدها به طرف پغمان و کاپیسا و لوگر نیز نقل مکان نموده‌اند

پراچی‌ها اکنون در ۸ قریه در دره شتل سالنگ، در ۶ قریه دره غچولان، و در ۲۱ قریه در دره پچغان و لسوالی نجراب زندگی می‌نمایند. مردمان پراچی قرن‌ها قبل در ایران نیز هجرت نموده بودند که فعلاً هویت خود را از دست داده‌اند. در پغمان و در بعضی دره‌ها محلات بنام پراچی نام گذاری شده است. بدین معنی که وسعت این قوم قبلاً زیاد بوده ولی بمرور زمان هویت خود را از دست داده زبان غالب را بخود اختیار نموده‌اند.

زبان

زبان پراچی زبان دهم افغانستان بوده یکی از زبانهای آریائی نو جنوب شرقی آریانا کهن می‌باشند. این زبان مورد تهاجم زبانهای پشتو و دری قرار گرفته‌اند و در حال جان سپردن است.

زبان پراچی را می‌توان باز پسین مانده‌های گروه از زبانها دانست که پیش از آنکه زبان غالب بر آنها مستولی شوند از گسترش مهمی بر خوردار بوده‌اند. اکنون تنها در ۳ دره دامنه‌های جنوبی هندوکش رواج دارد.

تعداد متکلمین زبان پراچی در ۱۳۳۸ ش/۱۹۵۹ م حدود ۶۰۰۰ تا ۸۰۰۰ نفر بوده است. اکنون تقریباً به ۲۰۰۰۰ رسیده است. کلمات دخیل در زبان پراچی در شتل غالباً منشأ فارسی کابلی، و در غچولان و پچغان غالباً منشأ پشه‌ئی و پشتو دارند. بعضی‌ها زبان پراچی را شاخه از پشه‌ای فکر می‌کنند که بکلی غلط است. زبان پشه‌ای ارموری کوهستانی پراچی یکی از زبانهای آریانا کهن بود. ه از قدیم در بعضی دره‌ها مروج بود.

ساحه زیست پراچی‌ها

«به زبان پراچی امروز در دره‌های هندوکش در شمال شرق چاریکار، در دره «شتل» و در «غچولان» نجر و حرف زده می‌شود قرار یکی از روایات مردمان دره شتل چند

نسل پیشتر در تگو آمده‌اند ولی از طرف دیگر این را هم می‌گویند که پراچی‌ها اول در پنجشیر زندگانی داشتند. قرار نگارشات «مارکوارت» (ایران‌شهر صفحه ۲۸۷) در قرن ۱۶ قبیله ئی موسم به «فراسی» در حوالی پروان که قریب به شتل است، مسکون بودند. این قبیله را «بابر» ذکر کرده و گوید که زبان جداگانه داشتند. الفستن «پروان چه» را شاخه دیگر قبیله «هندکی» می‌داند (کابل صفحه ۴۱۳). «مسن» می‌گوید «پروان چی» زبانی است که چند خانواده نزدیک پنجشیر به آن صحبت می‌کنند (کتاب مسافرت در بلوچستان و غیره).

سر جورج گریسن این زبان را "پراچی" می‌خواند و "شرقی" ترجمه می‌کند و می‌گوید زبانی است از زبانهای شرقی هند که توسط "پوربیاس"ها بکابل انتشار یافته است. «عده متکلمین زبان پراچی دقیق معلوم شده نمیتواند زیرا تحولات که در کشور رخ داده حتمی است که تغییرات در زبان بوجود آمده است. در یک پرسش از مردمان پراچی چنین معلومات بدست آمد: یکی گفت تقریباً صد نفر به این زبان حرف می‌زنند دیگری اظهار داشت که تقریباً ۱۰۰ خانواده در دره شتل پراچی صحبت می‌کنند نفر سومی گفت که قبیله او چهار صد خانه در شتل و ششصد در نجرو بوده به زبان پراچی صحبت می‌کند.. یکنفر از دره غجولان اظهار نمود که یکصد خانواده پراچی زبان در دره غجولان می‌باشد در کابل با یک نفر از دره غوث نجرو و در پشاور با یکنفر پچغانی نیز پرسش صورت گرفت. آنها نیز جواب مثبت دادند.

در زبان پراچی نسبت به دیگر شاخه‌ها لهجه‌های مجاور حروف علت بهتر حفظ شده. کلماتی در آن یافت می‌شود که با اسقاط صوت شروع می‌شود. این نوع کلمات در اورمری هم می‌باشد و این یکی از بزرگترین علایم ممیزه بین لهجه‌های شرقی و غربی خانواده السنه معروف به ایرانی می‌باشد.

میان پشتو و اورمری شباهت هائی موجود است. اگرچه اورمری کاملاً از السنه زبان‌های "داردی" مجزا می‌باشد باز هم کلمات عامیانه السنه "داردی" در اورمری و پراچی موجود است و از این نتیجه استنباط می‌شود که زبان اورمری در حوالی مهد امروزه خود پیش از اینکه پشتو در قرون وسطی بطرف شمال نفوذ و آن را احاطه نمایند حرف زده می‌شد زبان پراچی و اورمری اگر یکطرف با زبان‌های غربی خانواده موسوم به آریایی کمی شباهت دارند با السنه شرقی آن بیشتر نزدیک اند و اگر این نتیجه صحیح باشد می‌توان گفت که پراچی و اورمری تنها بقایای دسته جنوب شرقی خانواده السنه موسوم به آریایی می‌باشند و کابل داخل حدود جغرافیائی این دو زبان بود. در پراچی و اورمری کلمه "کاپیشی" طبعاً کاو (ئی) می‌شود و (ش) قبل از پنکه از بین برود به (ژ) و (ل) تبدیل می‌گردد چنان‌که در لهجه‌های مجاور ایرانی آن این قاعده معمول است؛ مثلاً

در زیبایی "کاپیشی" "کاول" می‌گردد که شکل پهلوی نام کابل است. پس اگر زبانهای پراچی و اورمری زبان‌های کابلستان بوده باشند پشتو از شمال به اینجا رسیده و شباهت پشتو از چندین نقطه نظر با السنه ختنی و اسکائی موید این نظریه است ولی اگر از یکطرف شباهت هائی میان پشتو و اسکائی دیده می‌شود چیزهائی هم در بین است که آن دو را از هم سوا می‌کند. امکان آن می‌رود که پشتونها یکی از قبایل سکا باشد.

پراچی پغمان

دره پغمان از سالهای قدیم مسکن مردمان پشه بودند. پشه‌ها در دره پشه ای پغمان زندگی می‌نمودند. چون پشه‌ها قرابت با پراچی‌ها داشتن مردم پراچی نیز زندگی را آغاز نمودند. در زمان پادشاهی امیر تیمور قرغه چمتله فاضل بیک نیار بیک و برچی مسکن خوانین ترک شد. در زمان عبدالرحمن خان در دره پغمان صرف برای خانواده سلطنتی تعمیرات اعمار گردید. در زمان حبیب اله خان سرک بین پغمان و غازه شمالی توسط مهندس برکیت عبدالغیاث خان اعمار گردیده عده از مردم شمالی در اطرف دره مسکن گزین شدند. در زمان امان اله خان پغمان برای همه باز شد. مردم پراچی و پشه ای زبان خود را از دست داده در اثر خویشاوندی با مردم شمالی در آن جامعه ناپدید شدند.

کتاب درسی به زبان پراچی

اخیراً در اثر سعی و تلاش بزرگمرد پراچی جناب اشرفی صاحب مرحوم چند جلد کتاب به زبان پراچی نوشته شده و به چاپ رسیده که در آن الفبای زبان پراچی درج است. امید است سایر دانشمندان این زبان آنرا توسعه بدهند و این میراث گران‌بها را تازه سازند.

دفاع از فرهنگ و زبان

زبان و فرهنگ پراچی حق قانونی مردم پراچی بوده این مردم غرض نابودی زبان خود به اداره یونسکو که در کابل نامه نوشته و شکایت نموده است. اداره یونسکو از طرف سازمان ملل وظیفه دارد تا در حفظ زبان فرهنگ و آبدات تاریخی مار را کمک کند.

شتل

قطعه شعر به زبان پراچی سروده برکت اله عمر

شتل وطنم ناله و زاری دیره .... جنگ و جدلان و بیقراری دیره
دشمن غلبا، هوش کن چه بیجا نپره... فتنه و فساد و ناجوانی دیره
شتل وطنم چه آبشاری دیره .... داران وکیه و لاله زاری دیره
رغام پره من ارچه مزار سو تره کا... شاماک بچمن چه مرغه زاری دیره
آسمان، حییره، دانه دانا غارتون ... مزار ونویی بوی تا نا آرتون
وعده کره بون، چه آنه رغام ژیتون... هرسات وگری پنان تانم تارتون

۱. از تحقیقات دست اول بنده بوده تا حال کسی تحقیق ننموده است
۲. در سال ۲۰۲۳ مجله جورنال هفته توانست با برکت اله عمر پراچی مصاحبه نموده از مشکلات این قوم هموطنان را با خبر نمود.

...<https://hafteh.ca/.../%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D9%BE%D8>

*. پراچی در ویکی وقفه

<https://fa.wikifeqh.ir/%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C>

*. پراچی مرکز دایره المعارف اسلامی نوشته حسن رضایی باغ بندی

<https://www.cgie.org.ir/fa/article/229386/%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C>

*. تاریخ اقوام افغانستان قوم پراچی نوشته پروفیسور دکنتر شهر انبهر و بگاہ کابل نات

https://www.kabulnath.de/Sal-e-Nohum/Shoumare_209/Dr.Enajatullah%20sharani.html

*. زبان پراچی ویکی پیدیا فارسی

https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86_%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C

*. پراچی ویکی وقفه

<https://fa.wikifeqh.ir/%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C>

پراچی در ویبسایت مرکز دایره المعارف مرکزی ایران

<https://www.cgie.org.ir/fa/article/229386/%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C>

*. زبان پراچی در ویبسایت ویزتا

<https://vista.ir/m/c/duotz/%D9%BE%D8%B1%D8%A7%DA%86%DB%8C>

.*